

Norsk studentorganisasjon (NSO) har sendt på høring forslag til ny velferdspolitisk plattform, der det blant annet foreslås at det på sikt skal være et mål å etablere én nasjonal studentsamskipnad organisert med regionsavdelinger, regionsråd og NSO-leder som styreleder for samskipnaden. Vi stiller oss grunnleggende kritiske til denne retningen og mener forslaget bør tas ut av plattformen.

Vår vurdering er at en nasjonal samskipnad vil svekke den lokale forankringen i studentvelferden, undergrave dagens velferdsmodell og gjøre det vanskeligere å gi treffsikre tilbud til studenter i ulike deler av landet.

Lokal forankring og demokratisk innflytelse svekkes

- Dagens modell er bygget på lokale studentsamskipnader og velferdsting som kjenner sine studiesteder, sine kommuner og regioner, og som arbeider målrettet med studentvelferd på lokalt nivå. Dette ut ifra deres kjennskap til den lokale studentmassen, deres behov og ønsker, samt utfordringer.
- Velferdstingene fungerer som både kontroll- og interesseorgan, og har direkte påvirkning på egen samskipnad, noe som gir høy grad av studentdemokrati og reell medvirkning.

Forslaget om én nasjonal samskipnad, med regionsråd som i stor grad kun skal innstille saker mens beslutninger tas sentralt, innebærer en tydelig maktforskyvning bort fra lokale organer. Dette vil svekke studentstemmen lokalt, særlig i distriktene, og står i direkte motstrid til målet om å styrke studentdemokratiet og studentenes innflytelse.

Risiko for sentralisering og distriktsfiendtlig effekt

- En samlet nasjonal samskipnad, med NSO-leder som styreleder og sannsynlig hovedkontor i Oslo-området, vil i praksis føre til en sterk sentralisering av makt og prioriteringer.
- Studenter i ulike regioner har svært ulike behov når det gjelder boligmarked, transport, helsetilbud, arbeidsmarked og campusstruktur, og velferdstilbud kan ikke standardiseres uten tap av kvalitet og relevans.

Særlig distriktscampusene er avhengige av tett samspill med lokale kommuner, fylker og arbeidsliv, og av at samskipnaden er en tydelig og tilgjengelig aktør i regionen. En nasjonal samskipnad vil svekke kunnskapen om lokale forhold og gjøre det vanskeligere å følge opp saker som tomteavtaler, eiendomskjøp og utbygging av studentboliger, som allerede i dag er krevende prosesser.

Samskipnadslovens intensjon og rollefordeling

- Studentsamskipnadene er opprettet av Kunnskapsdepartementet, men er egne rettssubjekter med et lovfestet mandat til å tilby og utvikle velferdstjenester til studenter ved tilknyttede utdanningsinstitusjoner.
- Regelverket legger til grunn et nært samarbeid mellom hver enkelt samskipnad, institusjon og lokale offentlige aktører for å sikre gode velferdstilbud og godt læringsmiljø.

En nasjonal samskipnad, underlagt en nasjonal organisering med NSO-leder som styreleder, vil uthule denne lokale modellen ved å blande sammen rollen som politisk interesseorganisasjon (NSO) og rollen som tjenesteleverandør (samskipnad). Dette skaper uklarhet om ansvarslinjer, rolleforståelse og legitimitet, og kan svekke tilliten både hos studenter, institusjoner og offentlige samarbeidspartnere.

Økonomi, effektivisering og faglig styring

NSO begrunner forslaget blant annet med muligheter for kostnadseffektivisering, mer samarbeid på tvers og bedre utnyttelse av semesteravgiften.

- Det foreligger ikke utredning av kostnader, risiko eller gevinster ved en så omfattende strukturreform; det er således ikke dokumentert at en nasjonal samskipnad faktisk vil gi bedre ressursutnyttelse totalt sett.
- Stordriftsfordeler kan like gjerne oppnås gjennom forsterket samarbeid, nasjonale prosjekter, felles anskaffelser og deling av kompetanse mellom dagens samskipnader, uten å avvikle den lokale organiseringen.

Det finnes allerede et nasjonalt samarbeidsorgan, Samskipnadsrådet, som kan videreutvikles dersom det er behov for mer koordinering og faglig samhandling. En total omorganisering av hele sektoren er et uforholdsmessig virkemiddel sett opp mot de uavklarte gevinstene og de betydelige risikoene for svekket lokal tilstedeværelse og studentinnflytelse.

Om NSO-leder som styreleder

Forslaget om at lederen av NSO automatisk skal være styreleder for en nasjonal samskipnad representerer en problematisk sammenblanding av rolle og makt.

- NSO er en politisk interesseorganisasjon for studentdemokratiene, mens samskipnadene er velferdsleverandører med et selvstendig ansvar etter lov og forskrift.
- At samme person skal lede både den nasjonale interesseorganisasjonen og den samlede velferdsaktøren, skaper rollekonflikter og konsentrerer makt på en måte som svekker både den interne kontrollen og den demokratiske balansen i sektoren.

Studentene skal selvsagt ha sterk representasjon i samskipnadsstyrene, men dette kan sikres gjennom valg på styreledere og styremedlemmer i hver enkelt samskipnad, og gjennom klare krav om studentflertall, fremfor en automatisert kobling til én nasjonal organisasjonsleder.

NSO sin rolle som interessepolitisk aktør

En sentralisert modell for studentvelferden vil også ha konsekvenser for NSOs rolle og funksjon som nasjonal interessepolitisk aktør. NSO er i dag organisert for å representere studentdemokratiene og fremme studentenes interesser overfor myndigheter og utdanningsinstitusjoner, uavhengig av drift og forvaltning av velferdstjenester.

- Forslaget om å etablere én nasjonal studentsamskipnad, der NSO-leder også skal fungere som styreleder, innebærer en sammenblanding av roller mellom interessepolitisk arbeid og styring av velferdstjenester. Dette svekker det prinsipielle skillet mellom politikkkutforming og tjenesteleveranse, og kan gjøre det uklart hvilke hensyn som ligger til grunn for prioriteringer og beslutninger.
- I situasjoner der studentenes interesser ikke sammenfaller med samskipnadens økonomiske eller organisatoriske vurderinger, kan en slik rolleblanding redusere NSOs handlingsrom og troverdighet som talerør for studentene. Over tid kan dette også påvirke tilliten til NSO, både internt i studentdemokratiet og i møte med eksterne samarbeidspartnere.

Vårt forslag til endringer i plattformen

På bakgrunn av argumentene over mener vi at NSO bør:

- Fjerne formuleringen «Det skal være et mål på sikt å få én nasjonal studentsamskipnad» og tilhørende modellbeskrivelser fra velferdspolitisk plattform.
- Erstatte dette med en tydelig forpliktelse til å styrke lokal forankring, lokal studentmedvirkning og velferdstingenes rolle som demokratiske organ for studentvelferden.
- Videreutvikle nasjonalt samarbeid gjennom Samskipnadsrådet og andre samarbeidsarenaer, fremfor å samle alle samskipnader i ett rettssubjekt.
- Presisere at NSO skal være en interessepolitisk aktør, ikke en eier- eller styringsstruktur for studentsamskipnadene.

Avsluttende merknad

NSO representerer nær 300 000 studenter og har en viktig rolle i å utvikle norsk studentvelferdspolitik. Nettopp derfor er det avgjørende at plattformen styrker – og ikke svekker – lokalt studentdemokrati, lokal forankring og muligheten til å tilpasse velferdstilbud til ulike campus og regioner.

Vi oppfordrer NSO til å videreføre og forbedre dagens modell med sterke lokale samskipnader og velferdsting, fremfor å samle all makt i én nasjonal samskipnad.